

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Список використаних джерел:

1. Чорнобай Л.І., Дума О.І. Бізнес-процеси підприємства: класифікація та структурно-ієрархічна модель. Економічний аналіз. 2015. Том 22. № 2. С. 171 - 182.
2. Тур О.В., Мутасевич А.С. Управління бізнес-процесами на підприємстві. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*, 2018. № 6. С. 1-7.
3. Морщенок Т.С. Теоретичні аспекти управління бізнес-процесами в контексті реалізації стратегії розвитку підприємства. *Бізнес Інформ*. 2014. № 11. С. 295-302.

Марія ШЕСТЕРНЯК

кандидат економічних наук, доцент

Артур ВОЛОШИН

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту

Західноукраїнський національний університет

м.Тернопіль, Україна

**ОСОБЛИВОСТІ НЕПРИБУТКОВОГО СТАТУСУ КОМУНАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ
ЗАКЛАДІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ АВТОНОМІЇ**

В умовах реформування системи охорони здоров'я України зростає функція комунальних медичних закладів у забезпеченні доступу до якісної медичної допомоги. Неприбутковий статус таких закладів дозволяє їм поєднувати соціальну місію з фінансовою автономією, сприяючи ефективному використанню ресурсів та досягненню суспільно значущих цілей. Особливості їх правового та економічного функціонування є важливими для побудови стійкої моделі медичних послуг, яка відповідає потребам населення та вимогам сучасного менеджменту. Відповідно, дослідження цих аспектів є актуальними, позаяк сприяють кращому розумінню механізмів управління та розвитку комунальних некомерційних підприємств у сфері охорони здоров'я.

Неприбутковий статус комунальних некомерційних підприємств (КНП), зокрема медичних закладів, визначає їхні правові, фінансові та управлінські особливості в Україні. Ці підприємства функціонують як юридичні особи, надаючи медичні послуги, але їхня діяльність орієнтована не на отримання прибутку, а на реалізацію суспільно важливих цілей, таких як забезпечення доступу до якісної медичної допомоги.

Іншими словами, неприбутковий статус медичного комунального некомерційного підприємства (КНП) означає, що ця організація надає певний спектр соціальних послуг або медичних послуг без отримання прибутку. Такі установи часто фінансуються з бюджету або через благодійні внески, а їхні доходи використовуються на покриття витрат і подальший розвиток діяльності, а не на прибуток для власників.

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

Як відомо, реформування медичної системи в Україні розпочалось у 2015 році. У зв'язку з наявними на той час проблемними питаннями в управлінні медичними закладами виникла необхідність в їх реорганізації. Цілі реорганізації медичних закладів представлено на рисунку 1.

Як видно з рисунку 1, зміни сприяли більш ефективному функціонуванню медичної системи і покращенню доступу до медичних послуг для населення.

Більшість комунальних закладів медичної допомоги, незалежно від рівня (первинної, вторинної або третинної ланки), приділили увагу вимогам законів про автономізацію.

Реформа в галузі медицини і введення автономізації розпочалось з двох законів, а саме:

- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я» [1], що стосується *первинної ланки*.
- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо невідкладних заходів у сфері охорони здоров'я» [2], який стосується *вторинної і третинної ланок*.

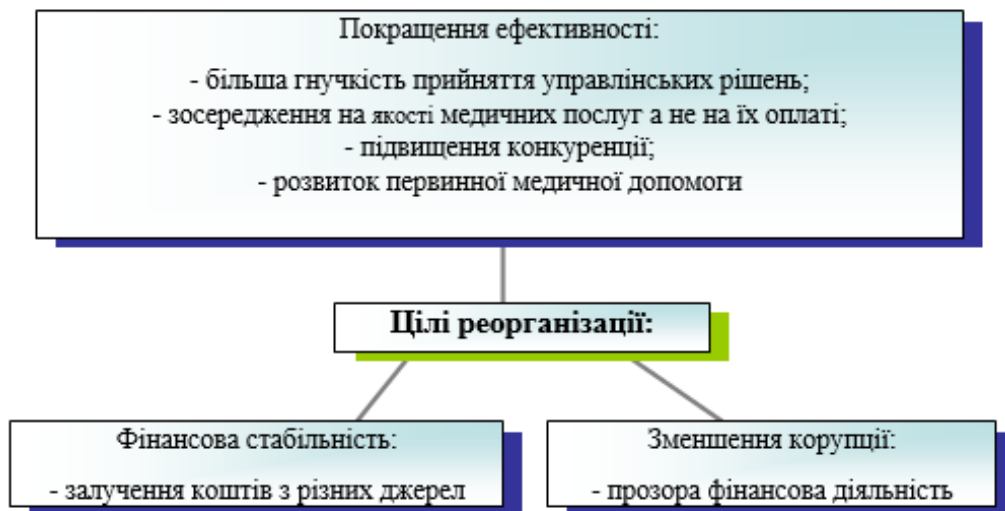

Рисунок 1. Цілі реорганізації медичних закладів

Щодо статусу неприбутковості, то його визначення у Цивільному і Податковому контекстах України різняться [3; 4].

Так, зокрема, за Цивільним кодексом України (надалі – ЦКУ) неприбутковими вважаються товариства, які не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками (стаття 85 ЦКУ) [3]. Особливості правового статусу окремих видів неприбуткових організацій встановлюються законом.

Натомість, за Податковим кодексом України (далі – ПКУ) «неприбуткова організація має відповідати певним умовам, щоб не бути платником податку на прибуток. Неприбутковими вважаються підприємства, установи та організації, які не є платниками

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

податку на прибуток підприємств відповідно до п. 133.4 ПКУ (пп. 14.1.121 ПКУ)» [3].

Організація визнається неприбутковою для цілей оподаткування за умови дотримання всіх наступних вимог: створена та зареєстрована відповідно до законодавства, яке регулює діяльність неприбуткових організацій; її установчі документи (або документи організації вищого рівня, на підставі яких вона функціонує) містять заборону на розподіл доходів (прибутку) чи їх частини серед засновників, учасників (відповідно до ЦКУ), членів організації, співробітників (за винятком виплати зарплати та нарахування ЄСВ), а також серед членів органів управління та інших пов'язаних осіб.

Мета реорганізації медичних закладів полягає в переході до системи оплати медичних послуг на основі фактичних результатів роботи медичних установ. Це призвело до зміни взаємин між медичними закладами як постачальниками послуг та бюджетними розпорядниками, які фінансують їх діяльність. У зв'язку з цим, важливо відзначити, що командно-адміністративна модель, заснована за принципом «держава видає наказ і фінансує», була замінена контрактною системою, в якій «держава замовляє послугу, здійснює оплату та контролює результат».

Контрактна модель взаємодії передбачає укладення договорів. Відповідно до цих угод, розпорядник бюджетних коштів діє на користь пацієнтів, які є третьою стороною-платником, а медичний заклад-КНП виступає в ролі постачальника медичних послуг. Саме ця модель взаємовідносин надала медичному закладу-КНП управлінську та фінансову автономію.

Медичний заклад, який перетворився у комунальне некомерційне підприємство (медзаклад-КНП), отримує статутний капітал на підставі Рішення та Акту передачі. Обсяг капіталу формується переважно з залишкової балансової вартості переданого майна, зазначеного в Акті передачі, з урахуванням залишків коштів на спеціальних рахунках, які є частиною внеску до статутного капіталу. Важливо підкреслити, що рішення щодо передачі майна приймає орган, який управляв цим майном в попередньому бюджетному закладі.

Медичний заклад-КНП, будучи самостійною організацією з соціальною спрямованістю, має значну перевагу в здатності оперативно адаптуватися до потреб громади, впроваджувати інновації, залучати додаткові ресурси та забезпечувати доступ до якісних медичних послуг, що в результаті підвищує рівень довіри пацієнтів і покращує загальний стан охорони здоров'я в суспільстві.

Важливо зауважити, що повноваження керівника медичного закладу-КНП значно розширені порівняно з керівником бюджетної установи (рис. 2). Окрім цього, в статуті медичного закладу-КНП прописані інші джерела фінансування, які відрізняються від тих, які існували у бюджетній установі.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Рисунок 2. Повноваження керівника медичного закладу-КНП

Примітка: Сформовано на основі джерела [7]

Територіальні громади є власниками майна медичного закладу, який є комунальним некомерційним підприємством. Слід звернути увагу, що майно медичного закладу-КНП включає в себе основні та обігові фонди, обігові кошти та інші матеріальні цінності, вартість яких відображена у самостійному балансі. Власник майна, а саме територіальна громада, контролює його використання та зберігання через уповноважений орган, але не втручається у господарську діяльність закладу.

За узгодженням власника чи уповноваженого органу, медичний заклад-КНП може здавати в оренду своє майно, надавати його іншим підприємствам або установам для тимчасового використання, а також списувати з бухгалтерського обліку.

Практика свідчить, що на даний час медичні заклади-КНП можуть отримувати кошти від:

- пацієнтів у зв'язку з наданням їм окремих сервісних послуг, як от проживання у покращених умовах, тощо;
- інших закладів охорони здоров'я або лікарів приватної практики, які здійснюють свою діяльність на базі медичного закладу-КНП або діють як фізичні особи-підприємці, за послуги з бухгалтерського обліку, закупівлі медикаментів, устаткування, ведення навчальної діяльності (тренінги, курси).

Таким чином, медичний заклад-КНП є отримувачем бюджетних коштів, проте не є бюджетною установою, та спрямовує фінансування для:

- гарантування основних функцій, надання послуг і виконання робіт, які не передбачені державними програмами;
- виплат співробітникам, вирішення соціальних проблем та поліпшення умов праці і життя працівників.

З огляду на вищезазначене, медичні заклади КНП діють на основі принципів господарської автономії та самофінансування відповідно до фінансового плану та плану

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

розвитку. Це означає, що бухгалтерський облік і звітність мають вестися відповідно до норм, характерних для госпрозрахункового сектору, а не державного.

Отже, неприбутковий статус комунальних медичних закладів, які функціонують як комунальні некомерційні підприємства (КНП), забезпечує їм значну соціальну та фінансову автономію, що дозволяє ефективно поєднувати реалізацію суспільно важливих цілей з інноваційними підходами до управління та фінансування. Завдяки реформам, що включають автономізацію медичних установ, ці заклади отримують можливість залучати додаткові ресурси, адаптуватися до потреб громади та покращувати доступність медичних послуг. Водночас зміни у правовому та фінансовому статусі КНП забезпечують більшу гнучкість у їхньому функціонуванні, сприяючи підвищенню ефективності роботи і покращенню загального стану охорони здоров'я в Україні.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я» від 6 квітня 2017 року, № 2002 (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 21, ст.245). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2002-19#Text>

2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо невідкладних заходів у сфері охорони здоров'я» від 20 грудня 2019 року, № 421 (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 27, ст.176), зі змінами та доповненнями, поточна редакція від 31.12.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/421-20#Text>

3. Цивільний кодекс України, поточна редакція від 03.09.2024 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

4. Податковий кодекс України, поточна редакція від 01.10.2024 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

5. Бюджетний кодекс України, поточна редакція від 20.11.2024 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

6. Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» від 19.10.2017 р. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 5, ст.31), (із змінами і доповненнями), поточна редакція від 20.09.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19>

7. Шкуріна Ю. Що змінилося в організації діяльності перетворених медзакладів-КНП. *Бухгалтерські новини. Факторія*. 2024. URL: <https://faktoria.kiev.ua/uk/sho-zminilosya-v-organizaciyi-diyalnosti-peretvorenih-medzakladiv-knp/>